

Forslag

til

Lov om adgangsregulering ved videregående uddannelser.

Fremsat den 6. maj 1976 af *undervisningsministeren*.

§ 1. Undervisningsministeren bemyndiges til med virkning fra efterårssemestret 1977 at fastsætte regler om adgangsregulering ved universiteter, universitetscentre og højere læreanstalter, der er omfattet af lov om styrelse af højere uddannelsesinstitutioner. Adgangsreguleringen sker på grundlag af en årlig fastsættelse af maksimale optagel-
sestal for de enkelte uddannelser.

Stk. 2. For den lægevidenskabelige kandidatuddannelse kan der fastsættes regler som nævnt i stk. 1 med virkning fra efterårssemestret 1976.

§ 2. Undervisningsministeren bemyndiges ligeledes til at fastsætte regler om adgangsregulering ved institutioner med videregående uddannelser, der henhører under undervisningsministeriet og ikke er omfattet af lov om styrelse af højere uddannelsesinstitutioner.

§ 3. For institutioner med videregående uddannelser uden for undervisningsministeriets område bemyndiges vedkommende minister til at fastsætte tilsvarende regler om adgangsregulering.

§ 4. Loven gælder i forhold til såvel offentlige institutioner som private institutioner, der modtager offentligt tilskud.

§ 5. Loven træder i kraft ved bekendtgørelsen i Lovtidende.

§ 6. Loven gælder ikke i forhold til institutioner på Færøerne og Grønland, men kan ved kgl. anordning sættes i kraft for disse landsdele med de afvigelser, som landsdelenes særlige forhold tilsiger.

Bemærkninger til lovforslaget.

Almindelige bemærkninger.

Den 25. april 1974 drøftede folketinget på baggrund af en redegørelse fra undervisningsministeren situationen omkring de højere og andre videregående uddannelser, der førte til beslutning om at gå i gang med en mere dybtgående behandling af spørgsmålet i folketingets undervisningsudvalg. Ved et møde med undervisningsudvalget i august 1974 vedtog udvalget en plan for arbejdet med dimensioneringen af de videregående uddannelser.

Efter regeringsskiftet i begyndelsen af 1975 fortsatte arbejdet i overensstemmelse med denne be-

slutning, og undervisningsministeren redegjorde i en skrivelse af 12. september 1975 for principperne for fastlæggelsen af optagelseskapaciteten ved de enkelte uddannelser, der blev drøftet på et møde med undervisningsudvalget den 23. september 1975. Til mødet forelå bl. a. et notat om en samlet dimensionering af tilgangen til de længerevarende videregående uddannelser samt et notat om indførelse af adgangsbegrænsning ved lægeuddannelsen fra 1976 og principperne for adgangsbegrænsningsmetoder.

På grundlag af dette materiale og forhandlingerne i udvalget gav et flertal af folketingets partier

tilslutning til, at der indføres adgangsbegrænsning ved lægeuddannelsen fra 1976, og et flertal af medlemmerne af undervisningsudvalget gav tilslutning til, at undervisningsministeren arbejdede videre med spørgsmålet om en samlet dimensionering af tilgangen til de videregående uddannelser i overensstemmelse med en skitse til retningslinier for den fortsatte planlægning, som blev udarbejdet på mødet.

Det blev således aftalt, at undervisningsministeren inden for en samlet tilgangsramme på maksimalt 20.000 studerende skulle fastlægge optagelseskapaciteten ved de enkelte uddannelsesområder og uddannelser efter samråd med undervisningsudvalget. Det blev endvidere pålagt undervisningsministeren — forinden der indføres adgangsbegrænsning ved en uddannelse — at forelægge en redegørelse for folketingets undervisningsudvalg om søgning, arbejdsmarkedsvurderinger, kapacitetsforhold og adgangsbegrænsningsmetoder.

Med skrivelse af 1. april 1976 fremsendte undervisningsministeren i overensstemmelse hermed til folketingets undervisningsudvalg et notat om dimensioneringen af de længerevarende videregående uddannelser med henblik på indførelse af en generel adgangsregulering fra 1977 ved disse uddannelser. Som bilag til notatet var vedlagt detaljerede noter om fastlæggelsen af optagelseskapaciteten ved de enkelte uddannelsesområder, der, som udvalget havde ønsket det, indeholdt redegørelser for søgning, arbejdsmarkedsvurderinger og kapacitetsforhold. Endvidere fik udvalget til orientering en redegørelse for udformningen af adgangsbegrænsningsmetoderne i forbindelse med den tidligere vedtagne adgangsregulering ved lægeuddannelsen fra 1976.

Dette materiale blev herefter drøftet på et møde i folketingets undervisningsudvalg den 13. april 1976. Under dette møde blev der imidlertid ikke fra udvalgets side taget klar stilling til principperne for gennemførelsen af en generel adgangsregulering samt de forudsætninger, som må opfyldes i forbindelse med en sådan beslutning. Der er desuden rejst tvivl om det politisk hensigtsmæssige i, at spørgsmålet alene blev behandlet i undervisningsudvalget, og den juridiske hjemmel til indførelse af en generel adgangsbegrænsning.

En generel adgangsbegrænsning er af så principiel rækkevidde, at der må være en helt klar politisk stillingtagen til spørgsmålet og forudsætningerne for beslutningen. Der har endvidere været så megen debat omkring dette spørgsmål, at såvel de uddannelsessøgende som institutionerne har krav på en afklaring snarest.

Det er samtidig regeringens opfattelse, at der ikke må kunne rejses tvivl om den lovmæssige hjemmel til en eventuel indførelse af generel adgangsregulering ved de videregående uddannelser.

Regeringen har derfor besluttet at søge disse spørgsmål afklaret ved fremsættelse af forslag til lov om adgangsregulering ved videregående uddannelser.

Hjemmelen til indførelse af adgangsbegrænsning for de uddannelser, der henhører under lov nr. 362 af 13. juni 1973 om styrelse af højere uddannelsesinstitutioner, findes i lovens § 2, stk. 3, jfr. for studenter vedkommende § 8 i lov om gymnasieskoler og studenterkursus, som ændret ved lov nr. 291 af 9. juni 1971. For så vidt angår specielt studenter ret til indskrivning ved universiteter blev der i forbindelse med folketingets behandling af ændringsforslaget til § 8 i gymnasieskoleloven imidlertid — uanset § 8's generelle ordlyd — i fremsættelsestalen og i udvalgsbetænkningen anført forskellige forbehold med hensyn til, hvorledes bestemmelsen tænkes anvendt. Medens der således formelt vil være lovmæssig hjemmel til umiddelbart at indføre adgangsbegrænsning for studenter, HF'ere og andre ved de højere læreanstalter og for HF'ere og andre, bortset fra studenter, ved universiteterne, så ville man næppe uden videre kunne indføre adgangsbegrænsning af mere generel karakter for studenter ved universiteterne.

De forudsætninger for anvendelsen af § 8, som er omtalt i forarbejderne, bortfalder med vedtagelsen af dette lovforslag, jfr. § 1, og nævnte § 8, der henviser til de „derom gældende regler“, må herefter forstås efter sin ordlyd.

Da den omtalte totaldimensionering af tilgangen også skal omfatte tilgangen til videregående, offentlige og private uddannelsesinstitutioner, som ikke er omfattet af loven om styrelse af højere uddannelsesinstitutioner, søges der med dette lovforslag udtrykkelig hjemmel til også at regulere tilgangen til disse institutioner. Hertil kommer, at folketingets ombudsmand, i anledning af en konkret klagesag fra et privat seminarium i forbindelse med ministeriets tidligere beslutning om at begrænse optagelsen af lærerstuderende under hensyn til det forventede behov for folkeskolelærere, har udtalt, at han ikke fandt tilstrækkeligt grundlag for at kritisere ministeriets afgørelse, men på den anden side henstillet til ministeriets overvejelse „at søge en lovgivningsmæssig afklaring af spørgsmålet tilvejebragt“.

Der er derfor i lovforslagets §§ 2 og 4 medtaget bestemmelser, hvorved der tilvejebringes udtrykkelig lovmæssig hjemmel til at regulere optagelsen til såvel offentlige som private uddannelsesinsti-

tutioner med videregående uddannelse, der ikke er omfattet af styrelsesloven.

Som tidligere nævnt har der i undervisningsudvalget været flertal for at gennemføre adgangsbe- grænsning ved lægeuddannelsen allerede fra 1976. I henhold til lovforslagets § 1, stk. 2, bemyndiges undervisningsministeren derfor til at fastsætte ad- gangsbegrænsning ved denne uddannelse fra 1976. Adgangsbegrænsningen vil blive gennemført i over- ensstemmelse med de retningslinier, som undervis- ningsministeren tidligere har drøftet med folketin- gets undervisningsudvalg, og som udvalgets flertal har givet sin tilslutning til. Herefter er tilgangen til uddannelsen fastlagt til 850 studerende i 1976.

Med en gennemførelsesprocent, der forventes at blive noget større end i dag med fri adgang til uddan- nelsen, skønnes den årlige kandidatproduktion at blive ca. 600. Dette svarer til den maksimale videre- uddannelseskapa- citet for kandidaterne. Det er end- videre beregnet, at en årlig tilgang til lægeuddan- nelsen på 850 studerende vil medføre, at den sam- lede bestand af læger i 1987 vil blive ca. 16-17.000.

Det er samtidig skønnet, at behovet for læger ved sygehuse- ne, almen praksis, speciallægepraksis og andre beskæftigelsesområder inden for sundheds- og undervisningssektoren i 1987 vil udgøre omkring 13.000. Hertil kommer så de kandidater, som søger anden beskæftigelse eller beskæftigelse i udlandet.

En årlig tilgang til lægeuddannelsen på de 850 studerende vil således skabe rimelige beskæftigel- sesudsigter for kandidaterne i 1987, ligesom der vil være kandidater til rådighed til løsning af eventuelle nye opgaver, som ikke kan forudses i dag.

Undervisningsministeriet vil herefter med hen- blik på indførelse af en generel adgangsregulering ved de længerevarende videregående uddannelser i 1977 fortsætte arbejdet i overensstemmelse med det materiale vedrørende dimensioneringen af de længe- revarende videregående uddannelser, der har været forelagt folketingets undervisningsudvalg, og som kan sammenfattes i nedenstående punkter:

1. For 1977 og de nærmeste år fastlægges en total- ramme for tilgangen til de længerevarende vide- regående uddannelser på maksimalt 20.000 stu- derende om året.
2. Samtidig hermed tilvejebringes der yderligere tilbud om korte videregående uddannelser, så- ledes at der sikres alle med en studieforbereden- de uddannelse adgang til en uddannelse med erhvervsigte. Disse uddannelser udbygges også for uddannelsessøgende med anden baggrund. Undervisningsministeren sender folketingets un- dervisningsudvalg en redegørelse herom i efter- året 1976.

3. Fra 1977 fastlægges årligt maksimale optagelses- tal ved alle længerevarende videregående ud- dannelser inden for den samlede tilgangsramme.

4. Inden for den samlede tilgangsramme gennem- føres en reduktion af tilgangen til de humani- stiske universitetsstudier, samfundsfag, psykolo- gi og sociologistudierne samtidig med, at der sig- tes mod en udvidet tilgang til ingeniøruddannel- serne og de erhvervsøkonomiske og erhvervs- sproglige grunduddannelser.

Såfremt der ved det videre arbejde sker væsent- lige ændringer i den fordeling af totalrammen, som tidligere har været drøftet med folketingets undervisningsudvalg, forelægges der en redegø- relse herom for udvalget, inden endelige beslut- ninger træffes.

5. Der sigtes mod, at der sker en ligelig fordeling af optagelsespladserne øst og vest for Storebølt. I forbindelse med fastlæggelsen af optagelsestal ved de enkelte videregående uddannelser tages opgavefordelingen mellem institutionerne op.

6. I sektorrådet for de videregående uddannelser arbejdes der med etablering af tilbud til en stør- re del af befolkningen om deltagelse i undervis- ningen i enkelte fag ved universiteter, højere læreanstalter m. v.

Undervisningsministeren giver i efteråret 1976 folketingets undervisningsudvalg en redegørelse for dette arbejde.

7. Der forberedes en udbygning af studie- og erhvervsvejledningen på alle uddannelsesstrin, og der etableres en nærmere kontakt mellem uddan- nelsesinstitutionerne og arbejdsmarkedet som et led i de igangværende bestræbelser på at imøde- gå en stigende ledighed blandt de færdiguddan- nede.

I efteråret 1976 giver undervisningsministeren folketingets undervisningsudvalg en redegørelse for arbejdet med studie- og erhvervsvejlednin- gen.

8. Gennemførelse af yderligere adgangsbegræns- ninger ved universitetsuddannelserne vil blive fastlagt efter følgende retningslinier:

- Adgangsbegrænsningen sker ved optagelsen.
- Karakterer ved den adgangsgivende eksamen indgår som hovedre igel optagelseskriterierne.
- Erhvervs erfaring eller eventuelt andet erfa- ringsgrundlag indgår ligeledes i optagelses- kriterierne.
- Der gives mulighed for at optage et mindre antal studerende efter en individuel bedøm- melse.

De nugældende adgangsbegrænsningsregler vil

blive taget op til revision med henblik på en harmonisering.

Det vil i samråd med folketingets undervisningsudvalg blive overvejet at gennemføre forsøg med adgangsbegrænsningsmetoder efter andre retningslinier.

Folketingets undervisningsudvalg vil i øvrigt blive holdt underrettet om fastlæggelsen af adgangsbegrænsningsmetoder og om udfaldet af eventuelle forsøg.

9. Undervisningsministeren vil i begyndelsen af 1977 tilstille folketingets undervisningsudvalg en redegørelse for iværksættelsen af en koordineret tilmeldingsprocedure ved de videregående uddannelsesinstitutioner.
10. Som nævnt i notatet af marts 1976 fortsætter undervisningsministeren arbejdet med gennemførelse af strukturomlægninger af de videregående uddannelser og med en effektivisering af styringen af de videregående uddannelser, herunder studenterregistreringen og budgetterings-systemet.

Lovforslaget påregnes ikke at medføre merudgifter, idet den planlagte dimensionering af de længerevarende videregående uddannelser forventes at kunne ske ved en omprioritering inden for de gældende bevillingsrammer.

Der henvises i øvrigt til de nedenfor anførte bemærkninger til de enkelte bestemmelser.

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser.

Til §§ 1-3.

Videregående uddannelser omfatter de uddannelser, der forudsætter en ca. 3-årig faglig eller teoretisk uddannelse efter folkeskolen eller erfaringer, der svarer hertil — d.v.s. alle de uddannelser, der bygger på en gennemført lærlinguddannelse eller lignende, samt alle uddannelser, der forudsætter studentereksamen eller højere forberedelseseksamen

eller erfaringer, der svarer til de nævnte uddannelser.

Til § 1.

Der henvises til de almindelige bemærkninger til lovforslaget.

Til § 2.

Til disse videregående uddannelser har der hidtil været adgangsbegrænsning ud fra kapacitetsmæssige hensyn.

Med bestemmelsen tilsigter man at tilvejebringe en udtrykkelig lovhjemmel til at begrænse tilgangen ud fra samfundsmæssige vurderinger af behovet for færdiguddannede, således at en overproduktion undgås.

Til § 3.

Der ligger traditionsmæssige og historiske forudsætninger bag de videregående uddannelsers ressort; men det har dog vist sig nødvendigt at koordinere planlægningen af alle videregående uddannelser, uanset under hvilket ministerium de hører.

Til § 4.

Som det fremgår af de almindelige bemærkninger til lovforslaget, har der i anledning af en begrænsning af tilgangen til en privat videregående uddannelsesinstitution med tilskud fra staten — med henblik på et modvirke overproduktion — været rejst tvivl om tilstedeværelsen af det tilstrækkelige lovgrundlag for en sådan regulering.

Bestemmelsen i lovforslagets §§ 2 og 3 er derfor i første række medtaget for at undgå enhver tvivl med hensyn til hjemmelen for så vidt angår private institutioner med offentligt tilskud.

Det må imidlertid anses for mest korrekt, at en generel lov om adgangsregulering indeholder en udtrykkelig bestemmelse også om de offentlige uddannelsesinstitutioner.